

Ioana Nicolaie s-a născut în Sângeorz-Băi, județul Bistrița-Năsăud.

A publicat mai multe volume de versuri: *Poză retușată*, *Nordul*, *Credința*, *Cenotaf*, *Autoimun* (desemnat de cătreUSR Cartea Anului în 2013), antologia *Lomografii*, romane: *Cerul din burtă*, *O pasăre pe sârmă*, *Pelinul negru* (Premiul pentru proză decernat în 2017 de revista *Ateneu*; desemnat Cartea Anului în 2018 de către „Cititorul știe mai bine“), *Cartea Reghinei* (Premiul Radio România Cultural pentru Proză în 2020, Premiul Național pentru Proză *Ziarul de Iași*, Premiul Agenția de Carte, Premiul *Observator Cultural Lyceum*), *Tot înainte* și literatură pentru copii: *Aventurile lui Arik*, *Arik și mercenarii*, *Ferbonia*, *Vertijia*, *Călătoria lui Medilo*, *Spiionul KME* și, sub pseudonimul Robert Ersten, *Cum am supraviețuit clasei a VIII-a* și *Cum să spui te iubesc*. A fost nominalizată la premii naționale și internaționale, cel mai important fiind Eastern European Literature Award. Volumul *Nordul* a apărut în germană (2008), *Cerul din burtă* a fost publicat în suedeză (2013), în bulgară (2014) și în germană (2018), iar *O pasăre pe sârmă* s-a tradus în sârbă. *Autoimun* a apărut în bulgară în 2016. A fost inclusă în douăzeci și șase de volume colective românești (*Ferestre 98*, 40238 *Tescani*, *Cartea cu bunici*, *Intelectuali la cratiță*, *Cartea simțurilor*, *Bucureștiul meu*, *Scriitori la poliție* etc.) și în numeroase reviste și antologii străine (*Poésie 2003: Roumanie, territoire d'Orphée*, *New European Poets*, *An Anthology of Contemporary Romanian Poetry* etc.).

Invitată pentru lecturi și conferințe la numeroase festivaluri naționale și internaționale de literatură. Selecții din versurile autoarei au apărut în Franța, Anglia, Germania, Austria, Mexic, Canada, Suedia, Polonia, SUA și Bulgaria. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România și a PEN România.

Sub ciocan

Când Rave a venit acasă, înfocolită-n pătură, avea fața nu mai mare decât frunza arțarului. Cum mama lipsise o vreme, că doar un copil, fie el și-al șaselea, nu se inventa așa de ușor, am văzut-o de sus, de pe coasta pe care mă suisem ca să strâng pietricelele de „aur“. „Mama! Vine mama!“ am strigat de s-a auzit până pe celălalt deal. Și-am fugit înaintea lor. Miroseau ciudat, a spital, dar asta avea să se ducă-n câteva ceasuri. În schimb aerul, roșu-portocaliu, n-avea să se mai șteargă niciodată.

Comunismul fusese mai blând acolo, în orașul meu, nu scormonise prea tare-n minți – tata n-a fost membru de partid niciodată – și, mai ales, nu înfulcase proprietățile fără de care-ar fi fost aproape imposibil să trăiești. Pământul nu fusese naționalizat, căci se lucra greu, fără utilaje, doar cu brațele. Nici un petic nu rămânea nefolosit, anii optzeci aveau oasele la vedere și burta lipită de coaste. Mâncarea se lua raționalizat, se stătea la cozi pentru orice, deseori nici pâinea nu ajungea pe masă. „Mama! Vine mama!“ s-a strigat de nenumărate ori de la fereastra

casei noastre, căci ne bucuram nespuse când o vedeam apărând după patru-cinci ceasuri petrecute la coadă la pâine. Sau după alte ore în care încercase să cumpere carne. Sau sfârșită pur și simplu de „rațiile“, adică uleiul și zahărul la care aveai dreptul într-o lună, pe care reușise cu greu să le ia.

În ziua aceea s-a întâmplat ca eu, care împlinisem șapte ani, să fiu nevoită să văd de fratele meu mai mic, de numai cinci ani, și de Rave, sora care făcuse trei și fugea încolo și-ncoace prin curtea tivită de iarbă. Cum tata avea liber de la serviciu, toți plecașeră la fân, în Cornul Dealului, unde fusesem numai de vreo două ori până atunci. Dacă țineai drumul de căruțe printre dâmburi, până la pădurea de mestececi și-apoi, mai departe, pe lângă o fântâniță plină de mătasea-broaștei, ajungeai la o casă în câmp. Deasupra unui lan de cartofi, chiar la buza pădurii, se afla dreptunghiul unde mama, tata și cei trei frați mai mari forfoteau încolo și-ncoace, niște furnici pe o întindere care, privită de sus, n-avea vreo denivelare. Un verde adânc, liniștitor, îți răzuia pur și simplu privirea. Coborând însă îndărăt, după aproape un ceas de mers, când pătrundeai între primele case, vedeai plopii noștri și poarta mare, de lemn. Nu intrai pe ea, ci pe porțița cu cârlig. Fântâna rămânea în stânga, să nu cumva să ne apropiem, că dacă alunecăm înăuntru murim înecați. În dreapta, grădina de legume se umpluse de ceapă, roșii verzi și castraveți. Urma apoi pridvorul scăldat în lumină. Pe el nu ne puteam juca, fiindcă se mai găseau așchii de la lemnele de foc depozitate acolo. Chiar lângă trepte însă se afla un pic de pământ, mai mereu uscat, fiindcă

sub acoperiș nu-l înmuiau ploile. Iar acum, în miez de vară, soarele bătuca locul de parcă l-ar fi lovit cu o lopățică.

Se făcuse prânzul când, după ce-am mâncat ce ne lăsase mama, am ieșit afară. Ne-am așezat pe pătratul argilos și-am început joaca. Cel mai mult ne plăcea să luăm cuie mari, din lada în care le păstrata, ca să le batem apoi cu ciocanul în pământul acela întărit. Pătrundeau ușor, nu ca-n lemn. În butucii verzi, abia retezați, n-aveai nici cea mai mică șansă să le-nfigi. În cei mai vechi, crăpați pentru foc, puteai, dar cu mare greutate.

Uneori mai strângeam bucățele de lemn, leături, pe care le fixam unele de altele. Nu ca să facem cu ele ceva anume, ci doar ca să vedem dacă rezistă sau crapă, dacă sunt deja roase de vreme sau mai păstrează netezimea unui lemn nou. Mai căutam și printre surcele bucăți potrivite, dar nu și acum când Rave nu trebuia să ajungă la tăietor. Căci acolo se găsea toporul. Și nici în partea cealaltă a curții nu era voie, fiindcă lângă grămada de trunchiuri rămăsesse fierăstrăul.

Ciocane aveam două, unul mai ușor, dar care nu te-ajuta prea mult. Pe când cel greu, o dată dacă dădeai, cuiul se potrivea-n pământ. Apoi îl puteai lovi după bunul plac până nu mai rămânea deloc afară. Am făcut asta de câteva ori, nu era prea complicat, mai bine-ar fi fost să îndreptăm niște „toaște“. Adică niște capace de bere pe care, dacă le izbeai cu grijă, le turteai ca pe-o monedă. Dar de unde capace? Am căutat pe pervaz, parcă-mi aduceam aminte că ultima dată când ne jucaserăm așa fratele meu mai mare le pusese acolo. Degeaba, nu era nici una.

Rave râcâia argila cu o crenguță, pe când Ionică lovea de zor în cuie. Când le-am terminat pe cele mari, am încercat să folosim unele mai mici. Intrau din prima, nu era mare scofală. „Dar de ce să nu scoatem cuiele vechi?“ a avut unul dintre noi ideea. „Sau să le îndreptăm pe astea!“ a zis fratele meu. Și-a luat un cui înnegrit de vreme. După ce l-a potrivit pe o piatră lată, cum văzuse la tata, a început să dea în el. Încetul cu încetul cuiul se îndrepta. Ionică nu-și mai încăpea-n piele de bucurie. Am intrat în casă, de unde am adus din lada de scule și un clește. Cu el puteam scoate din scândurile vechi mai multe cuie.

Nici n-am deschis bine ușa, că am auzit strigătul. Și-apoi țipetele și plânsul care m-au plesnit în piept și în cap cu niște pumni înspăimântători de repezi. Am ieșit în fugă și-am încremenit. Treptele se umpluseră de sânge. Groaza și lacrimile se scurgeau în viteză pe fața fratelui meu. Iar chipul lui Rave, sora mea de trei ani și jumătate, se preschimbase într-un urlat roșu, continuu, la capăt cu un deget zdrobit de ciocan, din care șiroia viața. Urletul m-a înșfăcat și pe mine, Doamne, ce să fac? „Mamă, am început să strig disperată, mamă, hai acasă! Mamăăăă! Mamă, hai acasă!“ Dar mama și toți cei mari erau la două dealuri distanță, cum să audă, mamă, mamă, hai acasă, nu mă mai puteam opri, o vâltoare mare mă arunca de-acum prin toată curtea, ca pe-o așchie. Nu știu cum mi-am sfâșiat rochița ca să opresc roșul acela, ca să fac să dispară pe veci sângele. Am pus pânza de jur împrejurul mânuței, peste tot, până la cot aproape. Și-abia apoi am luat-o pe Rave, vai cum urla, de-mi plesnea fruntea, și-am dus-o în pat.

„Să nu te miști de lângă ea, Ionică!“ Atât am zis și-am început fuga. Trebuia să sui, să trec de curțile cu dulăi și să merg orice-ar fi, cu o viteză nemaivăzută, căci Rave moare, când se scurge tot sângele din om nu mai e nici viață, să fug până la capăt, peste hârtoape și dâmburi, căci Rave moare, să nu-mi pese de șerpi sau de viespi, să fiu mai iute ca o gaiță, să zbor ca săgeata dintr-un arc adevărat, nu unul cioplit de noi, căci Rave moare, și să ajung odată la mama, la mama, la mama. Nu știi cât mi-a luat drumul, dacă am fost pasăre sau nu, dacă am isprăvit cumplita cursă cu tenișii ruți și pielea sfâșiată de ierburi, dar n-o să uit niciodată fața mamei. „Rave moare... Hai acasă!“ am scâncit. Sau am strigat. Ochii i s-au mocirlit de-o groază nemăsurată. A aruncat grebla și-a început să fugă abrupt, ca niciodată. N-aveam cum să mă țin după ea, nici de un pas nu mai eram în stare, așa că m-am întins sfârșită lângă mesteacănul unde tata, la vremea fânului, ne făcea câte-un leagăn. Și-am plâns până când albastrul s-a făcut verde și toate-au început să se clatine.

Rave n-a murit și nu și-a pierdut decât o parte din deget. Când a ajuns mama acasă, a găsit-o dormind lângă Ionică, cu stropi uscați de sânge pe haine și pe față. A dus-o la dispensar, dar, cum se făcuse seară, nu mai rămăsese nimeni acolo. Noroc cu baza de tratament din stațiune unde se afla mereu o asistentă. Cât despre mine, „De ce n-ai fugit la o vecină, de ce?“ îmi sună și azi în cap. „Ar fi cusut-o mai repede, s-ar fi... vindecat.“ La șapte ani n-am știut ce să fac. Abia la doisprezece ani, când mama a stat mult în spital cu o soră căreia de la naștere nu i s-au dat șanse

de supraviețuire, am fost un substitut rezonabil de mamă. Am învățat să gătesc, să am grijă de casă, să spăl scutece și să-l cresc cum se cuvine pe-al nouălea frate al meu care mie mi-a zis mai întâi mamă.

Sunt a patra din cei doisprezece copii ai unei „mame eroine“. Toate lucrurile prin care-am trecut în copilăria mea din anii optzeci ai unei țări comuniste mi-au dat siguranță și independență. Dar și nevoia de-a fugi continuu, cât mai departe. O vreme am crezut că m-au făcut puternică. Dar azi sunt convinsă că tăietura de pe scoarța copacului nu poate, cu timpul, decât să crească, oricât ne-am lupta să schimbăm asta. Și crește.

Cartea

Casa noastră părea, văzută de departe, din dreptunghiuri vopsite. Primăvara, când soarele sclipea în bălți, părinții mei o spoiau cu niște perii mari, păstrate în pod printre vase de lut și sticle pe jumătate goale. Tata scotea varul dintr-o groapă. Îl răsturna în două găleți și-apoi îl subția cu apă caldută. Turna peste el prafuri albastre, amesteca, mirosul acrișor se întindea peste curte. Mă țineam după el, după palmele lui încă nearse de soare, după dărele cerului înnoind pereții. Și-așa, după o vreme, tata își uita asprimea. Își amintea cum pusese unele peste altele bărnele, câțiva ani mai înainte, când venise să se-așeze acolo. Livada uriașă, cireșul bătrân, nucul dinspre Coastă și casa cealaltă, mai veche și nelocuită, toate fuseseră acolo, la marginea orașului, din cine știe ce vreme. Erau moștenirea bunicii. „Tu semeni cu ea! Și-i porți și numele... Ioana!“ îmi spunea tata.

Demult, înainte de războaie, doi munți fuseseră ai bunilor ei. Cu păduri și sălbăticiuni, cu brazi neatinși și șlaguri de zmeură. „Erau pe Cormaia, mai la-nceputul văii, și-ți lua o zi să treci de pe unul pe altul!“

Apoi surâdea. Nu-i prea venea să creadă, cum să aibă oamenii câte-un munte al lor? Grădinile, da, și pământurile celelalte, de pe-o față de deal sau din locuri verzi și ascunse. „Aici, unde stăm, a fost totul al ei și încă mult mai mult de atâta! S-a împărțit între frați!...” „Apoi ea și-a avut viața, cu străvezeli și pete de umbră. Din cei trei copii, doar băieții erau frați buni. Fata venea din altă parte. Dar despre asta nu vorbea nimeni, era ca o încrețitură de frunte, o poveste ținută bine sub lacăt. „A fost o femeie frumoasă!” zicea tata.

Și eu o vedeam sosind la noi, dreaptă, în haine cernite, ușor obosită. De sub năframa de doliu se sumețeau vițe de păr auriu. O strigam de departe, parcă o îndrumam. Iar ea, încă de la poartă, ne aduna cu privirea. Ținea în palmă câteva bomboane, sau mere, sau zahăr candel. Îl căuta pe tata, avea să-i spună ceva. Și vocea se rostogolea către el, aspră: „Ai grijă, ai de-acuma copii și tinerețea-i la alții!”

Apoi mergea la soare și-și descoperea capul printre pomii tineri, de curând plantați. Ne lua mai aproape de ea, îmbiindu-ne cu o acadea sau cu câteva nuci. Stăteam pe un dâmb ca pe scaune. Așa ne arăta bunica orașul, acoperișurile de țiglă și turla bisericii. Se vedeau toate de-acolo, de sus. Doar blocul în care se mutase nu demult era în altă parte, aproape de hoteluri și de vilele străvechi. Avea acolo o cămăruță, în apartamentul ficei ei.

Uneori ar fi vrut să se întoarcă. Nu-i plăceau cele patru etaje, nici viața ascunsă după ușile subțiri, mereu încuiate. „Dar unde să stau, că voi ați umplut casa?!”

Cuprins

Sub ciocan	5
Cartea	11
Pături, laște, sâlvăiță...	15
Coadă	20
Sugativa pentru amărăciune	25
Un plugușor	28
O zi perfectă pentru Ateneu.	32
Menghina	48
Ușa	53
Când mă atingi	59
Autograful.	65
Marea de pe bloc.	68
Geaca	73
Ai toată viața înainte.	79
Pasagerul din dreapta	83
A doua umbră	94
<i>Aceleași</i> e o păcăleală	106
Brățara	110
Cerșetorul de cafea	120
O lansare de pomină	130
Scrisoarea	138
Masca	145
<i>Lampyris noctiluca</i>	149
Mama urlă	159
Lacrima	164